

■ Tekijänoikeuslain uudistustarpeet

Kirjastojuridiikan ajankohtaispäivä
26.5.2010

Anna Vuopala
Opetus- ja kulttuuriministeriö

■ Tekijänoikeustoimikunta 2008-2009

- Asetettu 13.11.2007 käytyjen hallitusneuvottelujen johdosta
  - aiempi toimikunta v. 1992 suppea 7+
- 16 jäsentä, 4 pysyvää asiantuntijaa
- tekijöitä, esittäviä taiteilijoita, (kollektiivijärjestöt musiikin alalla, TeMe, Sanoma, äänitetuottajia, yleisiä elinkeinoelämän edustajia, kuluttajia (ei muistiorganisaatioiden edustajia))

■ Toimikunnan tehtävä

1. Käsitellä lainvalmistelun suuntaviivojen asettamista, arvioida tekijänoikeuslainsäädännön uudistarvetta ja valmistella mahdollisten uudistusten suuntaviivoja ministeriölle, ottaen huomioon yhteiskunnallinen, taloudellinen, tekninen ja kansainvälinen kehitys
2. käsitellä Suomen hallituksen kannanmuodostuksen tueksi Euroopan unioniin liittyvien lainsäädäntöasioiden valmistelua ja kansainvälisten sopimusasioiden valmistelua
3. antaa näitä koskevia ehdotuksia ministeriölle

- Lisäksi toimikunta kutsuu koolle kerran vuodessa **tekijänoikeusfoorumin**, joka toimii keskustelu- ja tietojenvaihtoforumina. Sinne kutsutaan muun muassa tekijänoikeuden haltijoita (sekä tekijät että oikeuksien haltijana olevat yritykset), käyttävää teollisuutta ja viestintäalan edustajia ja kuluttajannäkökulman edustajia.

■ Toimikunnan työsuunnitelma

TekL 3. luku + selvittää edellytykset tekijänoikeuslain tekniselle uudistamiselle

Tekijänoikeuslain 3. luvun säännökset ovat:

- pääsääntöisesti v. 1961 muodossa olevia
- yhteispohjoismaisesti valmisteltuja, KM 1953
- 27 – 29 § oikeuksien siirtymistä koskevat perussäännökset
- 29a § luovuttamaton oikeus korvaukseen vuokrauksesta
- 30 – 40 § erilaisia sopimuksia koskevia säännöksiä
- 40 b § työsuhteessa luotua tietokoneohjelmaa koskeva oletama
- 40 c § valokuvaamalla tehty muotokuva
- 41 – 42 § siirtyminen tekijän kuollessa ja joutuessa vararikkoon
- ei määrämuotoa, ei pakottavuutta
- tehty tekijän suojaksi
- **säännökset sopimuksista tahdonvaltaisia**

■ Tekijänoikeustoimikunnan mietintö: Tekijänoikeuslain 3. luvun muutostarpeiden kartoittaminen (2010:9)

- toimikunta aloitti työnsä 2008;
  - loppuvaiheessa toimikunnan sisällä toimi kustannusalan erityisryhmä, joka valmisteli kustannussopimuksia koskevat muutokset
- useiden säännösten osalta toimikunta ei saavuttanut yksimielisyyttä muutosehdotuksista ja niihin välittömästi liittyvistä perusteluista
  - erilliset "tekijöitä" ja "käyttäjäyrityksiä" edustavien tahojen kannat
- arvokkainta on toimintaympäristön muutosten kuvaus siltä osin kun se koskee näitä toimijoita, taustamateriaalina jatkovalmistelulle

■ Tekijöitä edustavat tahot

- Käytännössä ei tarvetta muutoksille, nykyisen lain kanssa voi elää, mutta ehdotettavilla uusilla säännöksillä voitaisiin vahvistaa tekijän asemaa sopimusosapuolena
  - tekijän yleinen oikeus korvaukseen,
  - tekijän yleinen oikeus vaatia oikeuksien palauttamista, jos oikeuksia ei hyödynnetä sopimuksen mukaan
  - tekijän yleinen oikeus vaatia tilityksen todentamista
  - sopimusehtoja olisi voitava käytännössä nykyistä paremmin vedota sopimusehdon kohtuuttomuuteen: erityinen säännös OikTL 36 § rinnalle

■ Käyttäjyriityksiä edustavat tahot

- Kehittyvässä toimintaympäristössä oikeuksien hankinta pitää olla tehokasta eivätkä luovutustilanteet saa aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta
  - tämän vuoksi 28 §:n teoksen muuttamista ja oikeuksien edelleen luovuttamista koskeva kiello pitäisi kumota
  - sopimusehtojen suppean tulkinnan periaatteesta tulee luopua; yleiset sopimusoikeudelliset tulkintasäännöt soveltuvat
  - elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevan oletama tulisi olla laajempi, kaikki elokuvan merkityksellisiä hyödyntämistapoja

■ Toimikunnan ehdotukset

- että kustannussopimuksia koskevia säännöksiä (31-38§) muutetaan
- Pykäläotsikointia lukuun ottamatta 27§, 29a §, 30 §, 36 §, 40 §, 40 c §, 41 § ja 42 § ei muuteta
  - konkurssiin liittyvä säännökset eivät ole tyydyttäviä ja edellyttävät selvittämistä
- 28 §, 29 §, 39 § erimielisiksi
- muut keskustelukysymykset
- toimikunta ei ottanut kantaa työsuhdetekijänoikeussäännöksiin ml. 40 b§

27 § Yleiset määräykset oikeuden luovutuksesta

- Tekijänoikeus voidaan, 3 §:n säännöksistä johtuvien rajoitusten, luovuttaa kokonaan tai osittain.
- Kappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus. Tilauksesta tehtyyn muotokuvaan tekijä ei kuitenkaan saa käyttää oikeuttaan tilaajan, tai tämän kuoltua, hänen leskensä ja perillistensä suostumuksetta,
- Tekijänoikeuden luovutuksesta eräissä tapauksissa säädetään 30-40 § sekä 40b §:ssä. Mainittuja säännöksiä on sovellettava vain, ellei toisin ole sovittu.

29 §. Sopimuksen sovittelu

- Tekijänoikeuden luovutuksesta tehdyn sopimuksen kohtuuttoman ehdon sovittelusta on voimassa, mitä varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/29) on säädetty (OikTL 36§).
  - **tekijällä on nykyisen sääntelyn perusteella huono mahdollisuus vedota sopimuslausekkeen kohtuuttomuuteen**
  - **tekijänoikeudellisten sopimusten erityispiirteet (moraaliset oikeudet)**
  - **käyttäjäyritykset: nykyiset säännökset riittävät**

■ *Kustannussopimus (31 - 38 §) ehd.*

31 §. Kustannussopimus

Kustannussopimuksella tekijä luovuttaa kustantajalle oikeuden painamalla tai *sen kaltaista* menetelmää käyttäen monistaa ja julkaista *kirjallinen tai taiteellinen teos*.

- Käsikirjoitus tai muu teoksen kappale, jonka mukaan teos on monistettava, jää tekijän omaksi.

32 §. (painosten määrät)

- Kustantajalla on oikeus julkaista *painoksia, jotka saavat olla kirjallisesta teoksesta enintään yhteensä 2000 ja taideteoksesta 200 kappaletta*.
- Painoksella tarkoitetaan sitä määrää, jonka kustantaja yhdellä kertaa valmistuttaa.

■ *Kustannussopimus (31 - 38 §)*

33 §. (julkaisemisvelvollisuus)

Kustantajan on julkaistava teos kohtuullisessa ajassa *ja tavanmukaisesti* huolehdittava sen levittämisestä sekä saatettava julkaiseminen loppuun menekin ja muiden asianhaarojen edellyttämässä laajuudessa. Jos se laiminlyödään, on tekijällä oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio. *Tekijällä on myös oikeus korvaukseen vahingosta, jota palkkio ei kata.*

34 §. (oikeuksien palautuminen ellei julkaistu sovituksessa ajassa, tai kun painos myyty loppuun)

Jos teosta ei ole julkaistu *puolentoista* tai kysymyksen ollessa sävellysteoksesta, *kolmen* vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on luovuttanut täydellisen käsikirjoituksen tai muun monistettavan kappaleen, on tekijällä, vaikka kustantaja ei ole syylistynyt laiminlyöntiin, oikeus purkaa sopimus ja pitää saamansa palkkio. Laki on sama, jos teos on myyty loppuun ja kustantajalla on oikeus uuden painoksen julkaisemiseen, mutta hän ei vuoden kuluessa siitä, kun tekijä on häneltä pyytänyt sellaista julkaisemista, käytä sanottua oikeuttaan.

35 §. (kustantajan tilitysvelvollisuus) ehd. muutokset

- **Kirjallisen teoksen kustantajan** tulee toimittaa tekijälle **kirjapainon todistus tai muu siihen rinnastettava todistus** valmistettujen kappaleiden määrästä.
  - **mom. uusi muotoilu:** Jos tekijänpalkkio perustuu myyntiin ja teosta on myyty, kustantajan on **kuuden kuukauden kuluessa** vuoden päättymisestä toimitettava tekijälle tilitys. Tilityksestä on käytävä ilmi vuoden myynti sekä kirjallisten teosten teoskappaleiden jäljellä oleva määrä vuoden vaihteessa.

36 §. (uuteen painokseen tehtävät muutokset) – ei muutosta

- Jos uuden painoksen valmistaminen aloitetaan **myöhemmin kuin vuoden kuluessa** siitä, kun edellinen painos julkaistiin, on **tekijän** ennen valmistamista **saatava tilaisuus tehdä** teokseen sellaisia **muutoksia**, jotka eivät tuota kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muuta teoksen luonnetta.

37 §. (kustantajan oikeuden laajuus)

- Tekijä ei saa uudelleen julkaista teosta siinä muodossa ja sillä tavoin kuin sopimuksessa on tarkoitettu, ennen kuin ***teoskappaleet***, joiden julkaisemiseen kustantajalla on oikeus, on myyty loppuun.
- Kirjallisen teoksen saa tekijä kuitenkin viidentoista vuoden kuluttua siitä vuodesta, jona teoksen julkaiseminen aloitettiin, ottaa koottujen tai valittujen teostensa painokseen.

38 §. (kokoomateoksen avustukset)

- Kustannussopimusta koskevia määräyksiä älköön sovellettako sanomalehti- tai aikakauskirja-avustukseen. Muuhun kokoomateokseen annetusta avustuksesta ei ole voimassa, mitä 33 ja 34 §:ssä on säädetty. ***Pykälää 32, 36 ja 37 ei sovelleta sävellysteoksiin.***

28 §. Teoksen muuttaminen (ja oikeuksien) edelleen luovuttaminen

- Ellei toisin ole sovittu, ei se, jolle tekijänoikeus on luovutettu, saa muuttaa teosta eikä luovuttaa oikeutta toiselle. Milloin oikeus kuuluu liikkeelle, sen saa luovuttaa yhdessä liikkeen tai sen osan kanssa; luovuttaja on kuitenkin edelleen vastuussa sopimuksen täyttämisestä.
  - säännös tulisi kumota kokonaan; osittain; säilyttää
  - käyttäjyrytykset: aiheuttaa epävarmuutta luovutuksensaajalle
  - poistaminen johtaisi vain tarkemmin osapuolten tarkoituksen tulkintaan, ei oletamaan, että edelleen luovutusoikeus aina on
  - tekijät: neuvottelumahdollisuus tekijälle aina kun oikeudet vaihtavat omistajaa

42 §. (tekijänoikeuden ulosmittaaminen)

- Tekijänoikeutta **ei ole lupa ulosmitata** tekijältä itseltään eikä siltä, jolle se on siirtynyt avio-oikeuden, perinnön tai testamentin nojalla. Laki on sama käsikirjoituksesta, niin myös sellaisen taideteoksen kappaleesta, jota ei ole pantu näytteille, tarjottu myytäväksi tai muutoin hyväksytty julkistettavaksi.
  - liittyy kiinteästi 28 §:ssä olevaan oikeuksien edelleen luovutuskieltoon, ulosmittaaminen ei hyödytä ulosmittaajaa kun se ei voi luovuttaa saattaa oikeuksia vaihdantaan
- **konkurssin osalta aineettomien oikeuksien merkitys yrityksen varallisuudessa – voiko hyödyntää saatavien kattamiseksi**
  - omaisuuden on kuuluttava pesään
  - kun omaisuus luovutetaan kokonaisuutena (kuuluu liikkeelle) edelleenluovutuskielto ei voimassa; ongelmana kuitenkin pesän vastuu "sopimuksen täyttämisestä", rojaltnmaksuvelvollisuus ym.
    - v. 2003 ehdotettu, että rajattaisiin 1 vuodeksi (ei toteutettu)

39 §. Sopimus elokuvaamisesta

- Kirjallisen tai taiteellisen teoksen elokuvaamisoikeuden **luovutus käsittää** oikeuden saattaa teos yleisön saataviin esittämällä elokuva teatterissa, televisiossa tai muulla tavoin sekä oikeuden varustaa elokuva tekstillä tai uudelleen äänittää sen teksti toisella kielellä.
(31.7.1974/648)
- Mitä 1 momentissa on sanottu, ei koske sävelteosta.
- **Käyttäjyrytykset: oikeuksien keskittäminen yksiin käsiin: muutettava käsittämään kaikki merkitykselliset elokuvan hyödyntämistavat, oikeutta valmistaa kappaleita ja saattaa yleisön saataviin**
- **Tekijät: pitää ennallaan, ei muutosta esittävien taitelijoiden olettamaan, joka vuokraus- ja lainausdirektiivin nojalla on vähintään vuokrausoikeuden olettama.**
  - eduskunnan sivistysvaliokunnan lausuma, jossa todettiin, että ensisijaisesti tulisi pyrkiä aitoon toimivaan neuvotteluun ja sopimiseen käyttöoikeuksista (SiVK 6/2005)

■ Lausuntokierros

- 100 lausuntoa 30.4.2010, kahtiajako voimakas
  - samoja vaatimuksia esitetään uudelleen
- **Kiinnostavimmat havainnot:**
  - jakoa ei pitäisi typistää "tekijöihin" ja "käyttäjyrytyksiin", yksipuolinen näkemys tekijästä heikompana
  - edelleenluovutuskielto ei voimassa jos kokonaisluovutus kertakorvausta vastaan
  - best seller – säännös kun kyse ns. suurista oikeuksista, mahdollisuus sovittaa kertakorvausta
  - 46 a § kuvataallenteen tuottajan oikeuden edelleen luovuttaminen mutatis mutandis
  - oikeuksien käyttöpakko purku-uhalla
    - käyttäjät: ei missään nimessä voi olla velvollisuutta käyttää teosta (kilpailevan käytön estäminen, perustuslain vastaisuus)
    - tekijät: teoksen piilottaminen yleisöltä! myös taloudellinen intressi, jos korvaus sovittu rojaltimeutoisena
    - oikeuksien palautuminen kun EI ENÄÄ käytetä, "out of print", "no longer commercially available"
- samassa yhteydessä lausunnot myös tekijänoikeuslain teknisestä uudistamisesta
  - suurin osa piti luonnoksen mukaista muuttamista riittämättömänä, ainoastaan pykälien otsikointi sai laajaa kannatusta

■ Muita hallituskauden lainmuutosprosesseja

■ Työsuhdetekijänoikeus

– työryhmän valmisteleva luonnos hallituksen esitykseksi annettiin ministerille 30.10.2009

– Sisältö:

- Säännöksen nojalla työnantajalle siirtyisi oikeus käyttää työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotua teosta, ellei toisin ole sovittu työsopimuksessa, työ- tai virkaehtosopimuksessa tai muulla tavoin taikka alan vakiintuneesta käytännöstä muuta johdu
- rinnakkainen käyttöoikeus, ei koske tietokoneohjelmia

■ laaja lausuntokierros, 300 lausuntoa, 7.12.2009

Wallin päätti olla viemättä valtioneuvostoon

- tunnistettu harmaita alueita
- arvioni mukaan tämänhetkiset suuret näkemuserot tekevät mahdottomaksi löytää onnistunutta kompromissiratkaisua

■ Monikanavajakelua koskeva selvitys

- Toimenpiteistä sopimisen edistämiseksi radio- ja tv-lähetysten samanaikaisesta jakelusta samalle maantieteelliselle alueelle eri jakelukanavissa DVB-H- ja IPTV-lähetystoimintaan (ns. monikanavajakelu)
  - Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:18, 2009:20

Ehdotus

- Mikäli yhteiskunnallisesta näkökulmasta välttämätöntä puuttumista markkinoihin tarvittaisiin, seuraavia toimenpiteitä voitaisiin harkita:
  - 1) Sopimuslissenssiin perustuvan lissensioinnin ohjaaminen **teknologianeutraaliin suuntaan** asettamalla sopimuslissenssijärjestöksi hyväksyttävälle järjestölle tämänsuuntainen käytännön sopimustoimintaa ohjaava ehto.
  - 2) Tekijänoikeuslain 54 §:n riidanratkaisumenettelyn mahdollinen kehittäminen ja soveltamisalan laajentaminen siten, että välimiesoikeus tai tuomioistuin voisi myöntää **väliaikaisen käyttöluvan**, jonka ehtoja noudatetaan lopullisen ratkaisun antamiseen saakka. Tämä mahdollistaisi toiminnan aloittamisen varmistaen samalla tekijöille korvauksen teosten käytöstä.

■ Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu

- Toimialakeskustelut syys-lokakuussa 2008
  - päätös ryhtyä toimenpiteisiin:
    - laillisten verkkopalvelujen tukeminen
    - laittoman jakelun poistaminen
    - laaja tiedotuskampanja
- Arne Wessbergin raportti: (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:30)
- Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu; Lainsäädännölliset keinot –muistio (2009:21)
  - HE valmistelu kevät 2010, lausuntokierrokselle, syksyllä eduskuntaan

■ EU

- **Komission tiedonanto koskien tekijänoikeutta osaamistaloudessa; KOM(2009) 532 (19.10.2009)**
  - perustuu vihreään kirjaan, jossa käsitellään tarpeellisia muutoksia tietoyhteiskuntadirektiivin muutostarpeisiin, erit. 5 artikla, ml. orvot teokset
  - orpoja teoksia koskeva impact assessment/ehdotus jopa ennen kesää
- **"Creative Content in a European Digital Single Market: Challenges for the Future", - asiakirja (26.10.2009)**
  - kansallisten poikkeusten ja rajoitusten edelleen harmonisointi
  - rajat ylittävän oikeuksien hallinnoinnin yksinkertaistaminen
  - yhtenäinen EU:n tekijänoikeuslaki
- **Digital Agenda 19.5.2010: viestintä- ja tietoyhteiskuntapolitiikka**
  - nopeat internetyhteydet (kaikilla EU:ssa tulisi olla saatavillaan laajakaista 2013 mennessä), digitaaliset sisämarkkinat, tekijänoikeudet, taajuuskysymykset, tutkimus, digitaalinen lukutaito, avoimet standardit, yhteensopivuuskysymykset jne. Digitaalinen Agenda on osa Eurooppa 2020-ohjelman lippulaivahankkeita.

■ Kansainvälinen tilanne

- WIPO
  - VIP, teosten saattaminen paremmin näkövammaisten saataviin
- ACTA: väärentämisen vastainen kauppasopimus
  - sis. siviili- ja rikosoikeudellinen täytäntöönpano, sekä digitaalisessa ympäristössä täytäntöönpanoon liittyvät erityistoimenpiteet
  - neuvotteluteksti julkaistu huhtikuussa; Uuden Seelannin neuvottelukierros, kesäkuussa Sveitsissä → tarkoitus saattaa päätökseen vuoden vaihteessa
  - lausuntokierroksella Suomessa, 25.5. asti

■ KIITOS!